

ВОЯГА ЭТМАГАНЛАР ЎРТАСИДА ЖИНОЯЧИЛИК ПРОФИЛАКТИКАСИ – БАРКАРОР КЕЛАЖАК КАФОЛАТИ

Ҳимматов Исмоил Ибрагимович

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси Ҳуқуқбузарликлар
профилактикаси фаолияти кафедраси доценти, полковник
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20538489>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 26-may 2026 yil
Ma'qullandi: 28-may 2026 yil
Nashr qilindi: 30-may 2026 yil

KEY WORDS

воёга етмаганлар
жиноятчилиги, “Баркамол
авлод”, жиноятчиликни олдини
олиш йўллари, тарбия ва
маънавият.

ABSTRACT

муаллиф мазкур мақолада воёга етмаганлар
томонидан содир этилган жиноятлар ва
статистикаси, ёшларга оид давлат сиёсатини
такомиллаштириш, воёга етмаганлар
жиноятчилигини олдини олиш йўллари, таълим ва
мулохазаларни ёритиб берган.

Мамлакатимизда қабул қилинган “Ички ишлар органлари тўғрисида”, “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”, “Оила кодекси”, “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”, “Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида”, “Таълим тўғрисида”, “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”, “Воёга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида”, “Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида”ги қонунлар ҳам бевосита ёшлар тарбиясида, улар орасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, бандликни таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2024 йил 05-февраль кuni ижтимоий соҳадаги устувор вазифаларга бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Унда [қайд этилишича](#), мактабларда оғриқли масалалардан бири, бу – тарбия ва маънавият.

Ўтган йили воёга етмаганлар 3,5 мингта жиноят содир этган. Шундан 2 минг 280 нафарини мактаб ўқувчилари ташкил қилади.

Болалар тарбиясини яхшилашга, ота-оналар дунёқарашини кенгайтиришга хизмат қиладиган миллий контентни маҳалла ва таълим муассасаларига етказиб туриш топширилди.¹

Статистика агентлиги ҳисоботига кўра, 2023 йилда жиноят содир этган 3599 нафар воёга етмаганларнинг 82,6 фоизи жиноий жавобгарликка тортилган. Улардан 744 нафари 13-15 ёш, 2855 нафари 16-17 ёшлилардир. Қизларнинг улуши 8,7 фоиз - 314 кишини ташкил этди.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2024 йил 12-февраль кuni ижтимоий соҳадаги устувор вазифаларга бағишланган йиғилишидаги нутқидан.

Жиноят содир этган вояга етмаганлар энг кўп Фарғона вилоятида қайд этилган - 700 нафар. Кейинги ўринларда Тошкент - 545, Наманган вилояти - 451 ва Тошкент вилояти - 345 киши. Энг паст кўрсаткичлар Жиззах - 54, Навоий - 62 ва Хоразм вилоятларида - 66 киши.

Жиноят турлари бўйича вояга етмаганларнинг аксарияти ёки 1602 нафари ўғрилик (бир йил аввал - 1581 нафар), 453 нафари безорилик (284 нафар), 135 нафари фирибгарлик (134 нафар), 181 нафари талончилик ва босқинчилик (162 нафар) содир этган, 104 нафари қасддан баданга оғир шикаст етказиш (74), 54 нафари - номусга тегиш ва номусга тегишга уриниш (46), 27 киши - товламачилик (16) 12 нафари эса қасддан одам ўлдириш ва одам ўлдиришга уриниш (10) жиноятини содир этган.

Жиноят содир этилган вақтда уларнинг 2730 нафари талабалар, 510 нафари ишчилар, 148 нафари ишламайдиган ёки ўқимайдиган, 8 нафари хизматчилар, 190 нафари бошқа тоифаларга мансуб болалар бўлган.²

Ёшлар тарбияси ҳар бир даврнинг ўта долзарб масаласи бўлиб келгани айтилган ҳақиқат. Муаррихларнинг ёзишича, Геродот Шарққа қилган сафарлари чоғида Миср эҳромларидаги бир битикка ажабланган: «Ёшларнинг тарбияси бузилиб кетяпти. Нима қилиш керак?!» Муаррих бу ёзувни ўқиганига ҳам икки минг йилдан ошиб кетди. Ёзувнинг битилганига эса, ким билсин қанча вақт бўлган? Демак, ёшлар масаласи ҳамиша ўз долзарблигини йўқотмаган, бунга ҳамма даврларда ҳам турли даражада муносабат билдирилган экан-да.³

2022 — 2026 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЯНГИ ЎЗБЕКISTONNING ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ ТЎҒРИСИДА

ПФ-60-сон фармонида ҳам ҳуқуқбузарликлар ва жиноятчиликнинг олдини олиш ва ёшларга оид давлат сиёсатини амалга ошириш белгиланган.

Жумладан стратегиянинг **II-боби МАМЛАКАТИМИЗДА АДОЛАТ ВА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ ТАМОЙИЛЛАРИНИ ТАРАҚҚИЁТНИНГ ЭНГ АСОСИЙ ВА ЗАРУР ШАРТИГА АЙЛАНТИРИШНИНГ 16-мақсади: Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилишига сабаб бўлган шарт-шароитларни ўз вақтида аниқлаш ва бартараф этишнинг самарали тизимини яратиш.**

Ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш.

2022 — 2026 йилларда 217 та «Баркамол авлод» болалар мактабини ривожлантириш бўйича дастурни амалга ошириш.

70-мақсад: Ёшларга оид давлат сиёсатини такомиллаштириш.

Ёшларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш.

Ёшларнинг маънавий, интеллектуал, жисмоний ва ахлоқий жиҳатдан камол топишига кўмаклашиш.

Ёшларнинг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш.

Шу каби бир қатор ёшларимизни келажакда яхши ўқиб ўрганиб ватанимиз учун муносиб фарзанд бўлиб етишишига давлатимиз қайғурмоқда.

² <https://www.gazeta.uz/uz/2024/02/05/children/>.

³ Ёшлар таълим-тарбияси — энг устувор вазифа номли мақоладан.

Ҳозирги кунда муаммолардан ёшлар томонидан турли хил ҳуқуқбузарлик ва жиноят содир этилаётганлиги ва жиноят йўлига кириб қолаётганлиги жамиятимизнинг асосий муаммосига айланиб қолмоқда.

Шу сабабдан ўқувчилар ўқиш жойига бормаган пайтда ота-онаси назорат қилиш мақсадида ота-онасининг телефон рақамига фарзанди ўқишга келмаганлиги ҳақида ҳабар мактаб маъмурияти томонидан жўнатилишини йўлга қўйиш мақсадга мувофиқ.

Ўқувчилар томонидан ҳозирги кунда ҳар хил компьютер ўйинлари ўйнаш одат тусига айланган. Шу компьютер ўйинлари ҳисобига ўқувчилар спорт билан шуғулланиш ёки китоб ўқишни ўрнига бўш вақтини беҳудага сарфламоқдалар.

Шу сабабдан компьютерхоналарни мактаб ва коллежлардан 2 000- 3 000 метр узоқликда қуриш ўқиш жойларига яқин масофада бўлмаслигини таъминлаш мақсадга мувофиқ.

Ўқувчилар томонидан ўзаро жанжаллар натижасида ёнида совуқ қурол ёки совуқ қурол сифатида фойдаланиши мумкин бўлган ашёларни олиб юриш одат тусига айланган.

Шу сабабдан мактаб ва коллежларга Ички ишлар органи ходимларидан ҳар бир ўқиш жойларига бириктириб ўқиш жойларига кириш жойларида назоратни кучайтириб мактабга кираётган ҳар бир фуқарони текшириб ўқувчиларнинг ўқиш жойларига совуқ қуролларни ёки совуқ қурол сифатида фойдаланиши мумкин бўлган ашёларни ўқиш жойига киритилишини олдини олиш мақсадга мувофиқ.

Ҳозирги пайтда ўқувчилар томонидан телефон ва бошқа аудио, видео воситаларини ўқиш жойларида бемалол фойдаланиши натижасида дарс пайтда ўқувчилар телефонга овуниб дарслар сифатли ташкил қилинмаётганлиги долзарб муаммолардан.

Шу сабабли ўқувчиларнинг ўқиш жойларига телефон ва бошқа аудио, видео воситаларини ўқиш ҳудудига олиб кириш қатиян тақиқланса мақадга мувофиқ бўлар эди.

Хулоса қилиб айтганда жамиятимиз кундан кунга ривожланиб бормоқда. Давлатимиз ривожланишига юксак билимли, садоқатли, ватанпарвар ватанини севадиган юртимиз тараққиёти учун ўзини бор куч ғайратини сарфлайдиган ёшлар керак. Шу сабабли биз ёшларни қанча яхши тарбиялаб, камол топтириб, ватанимиз келажаги учун хизмат қиладиган етук кадр қилиб тайёрласак давлатимиз дунё хамжамиятида юқори ўринларни эгаллайди. Биз бир тану бир жон бўлиб вояга етмаганлар томонидан содир этиладиган жиноятчиликка қарши курашишимиз керак. Вояга етмаганларни бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш яъни китоб мутоллаа қилишга ўргатишимиз, спорт билан мунтазам шуғулланиши учун шароит яратишимиз керак. Вояга етмаганларни мунтазам равишда бўш вақтини мазмунли ташкил этсак бошқа ҳар хил ёмон ишлар билан шуғулланишга вақти қолмайди. Вақти бўлмагандан сўнг жиноят содир этмайди. Вояга етмаганлар жиноятчилиги камайса ватанимиз тараққиёти гуллаб яшнайти. Ватанимиз гуллаб яшнаса фуқароларимизнинг ижтимоий аҳоли яхшиланади. Биз ёшларнинг жиноятчилигига қарши елкама елка туриб курашишимиз даркор

Фойданалган адабиётлар:

1. “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сон фармони

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2024 йил 12-февралъ куни ижтимоий соҳадаги устувор вазифаларга бағишланган йиғилишидаги нутқидан.
3. <https://www.gazeta.uz/uz/2024/02/05/children/>. сайтидан.
4. Ёшлар таълим-тарбияси — энг устувор вазифа номли мақоласидан.
5. Бобур, Мустофақулов, Асрор Ўғли, and Умиджон Жамолиддин Ўғли Обиджонов. "профилактика инспекторининг ҳуқуқбузарликларнинг якка тартибдаги профилактикаси бўйича фаолиятини такомиллаштириш." *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies* 2.2-2 (2024): 33-39.
6. Bobur, Mustofaqulov, Asror O'g'li va Asadbek Abror O'g'li Abduxalilov. "muhim hodisa bo'lgan holda kasallikning muhimligini tekshirishni profilaktikasi". *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies* 2.1-2 (2024): 130-136.
7. Мустофақулов Б. А. Ў., Ибрагимов А. Ш. Ў. профилактика инспекторлари томонидан ҳуқуқбузарликлар содир этилиши сабаблари ва унга имкон берган шарт-шароитлар тўғрисида ҳабардор қилишни такомиллаштириш // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 22-26.
8. Мустофақулов Б. А. Ў., Алламуратов А. С. У. профилактика инспекторларининг аҳоли олдида ҳисобот беришда давлат органлари билан ўзаро ҳамкорлиги // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2025. – Т. 2. – №. 2-2. – С. 67-72.
9. Мустофақулов Б. А. Ў., Сирожиддинов И. Р. Ў. профилактика инспекторининг уюшган жиноятчиликни олдини олиш чора-тадбирларини такомиллаштириш // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2025. – Т. 2. – №. 4. – С. 52-56.
10. Мустофақулов Б. А. Ў., Мамарахимов А. М. Ў. одам савдоси билан боғлиқ жиноятларнинг виктимологик профилактикасини такомиллаштириш // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2025. – Т. 2. – №. 4-2. – С. 217-221.
11. Bobur, Mustofaqulov, Asror O'g'li va Asadbek Abror O'g'li Abduxalilov. "muhim hodisa bo'lgan holda kasallikning muhimligini tekshirishni profilaktikasi". *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies* 2.1-2 (2024): 130-136.
12. Мустофақулов Б. А. Ў., Ибрагимов А. Ш. Ў. профилактика инспекторлари томонидан ҳуқуқбузарликлар содир этилиши сабаблари ва унга имкон берган шарт-шароитлар тўғрисида ҳабардор қилишни такомиллаштириш // *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 22-26